

Het lijkenhuis

Door Anton de Wit

De gids van het Bonnefantenmuseum in Maastricht moet moeite doen om haar meewarigheid te verbergen. Zij wijst naar de labeltjes naast de schilderijen en beeldhouwwerkjes in de sectie middeleeuwse kunst. ‘Kunstenaar onbekend’, melden die bijna zonder uitzondering. ‘In die tijd’, voegt de gids er hoofdschuddend aan toe, ‘werd het niet belangrijk gevonden wie de kunstenaar was.’

Ik knik vriendelijk naar de gids, beamend. En ik verberg mijn gêne. Mijn gêne om het plotselinge, overweldigende besef dat ik mij in een lijkenhuis bevind. Het museum is het mortuarium van de menselijke geest. Het labeltje naast het kunstwerk is het kaartje dat in Amerikaanse misdaadseries altijd aan de grote teen van het slachtoffer wordt gehangen.

Kunstenaar onbekend.

In het geval van de middeleeuwse kunst, dat vergeet de gids te vertellen, is echter niet het gehele lijk tentoongesteld. Slechts enkele losgerukte ledematen. Want deze bijbelse tafereeltjes, kruisbeelden en altaarstukken hebben ooit deel uitgemaakt van de één of andere kerk, waarin tal van dit soort kunstwerken verwerkt waren. De miskennis van de kunstenaar schuilt niet in zijn anonimiteit, zoals de gids lijkt te denken, maar juist in het buiten zijn grotere verband exposeren van dat ene werkje in een klinisch museum. Je kunt net zo goed een glas-in-loodraam aan diggelen slaan en één scherf tentoonstellen.

De gids voert ons vlug verder naar de sectie hedendaagse kunst. Zij toont één van de pronkstukken van de collectie: een strak witgeverfd paneel van de Amerikaanse kunstenaar Robert Ryman. Een half miljoen heeft het museum ervoor neergeteld, vertelt de gids trots, en inmiddels is de waarde verviervoudigd. Terecht, want Ryman ging in zijn werk op zoek naar ‘het wezen van het schilderij’, en schilderde daarom alleen nog maar witte vlakken. Slechts zijn in zwarte letters geschildeerde naam doorbreekt het strakke witte vlak, want tegenwoordig is de naam van de kunstenaar wél belangrijk. De gids glundert tevreden. Ik knik nog maar eens vriendelijk en beamend.

Ze heeft gelijk ook. Ryman heeft inderdaad het wezen van het moderne schilderij bij de lurven: het museum annex mortuarium is voor veel hedendaagse kunstenaars het voornaamste referentiekader, geen eindbestemming maar beginpunt. Natuurlijk is de essentie van zo’n kunstwerk een wit vlak met slechts de naam van de kunstenaar erop. Lucht en leegte, ijdelheid. De moderne kunstenaar, zelfs de meest experimentele en controversiële (zoals onlangs Sooreh Hera met haar veelbesproken afbeeldingen van Iraanse homo’s), maakt slechts kunst voor museale expositie. Dat is, om in de beeldspraak te blijven, hetzelfde als een kind baren met als enige doel het op te baren.

Dan nog liever de anonieme middeleeuwer, die een bescheiden bijdrage hoopte te leveren aan de totaliteit van een kerkgebouw. Een kerkgebouw – tenminste, als het nog in gebruik is en niet zélf tot een doods museum is verworden – is een levend en openbaar gebouw waar kunst, ook hedendaagse, tot bloei kan komen. Denk aan het glas-in-loodraam van kunstenaar Marc Mulders in de Bossche Sint Jankathedraal, dat razend interessant is om méér dan die ene veelbesproken scherf waarop de aanslagen van 11 september afgebeeld zijn. Dit werk doet letterlijk wat ieder kunstwerk meer figuurlijk hoort te doen: licht van boven, van elders – zonlicht in dit geval – doorgeven, vormgeven en inkleuren. Die kleurenpracht ontnemen wij de openbare ruimte wanneer we kunst en religie naar het lijkenhuis verbannen.